

Aalter – Oostmolenstraat
archeologisch vooronderzoek – maart 2013
J. HOORNE & A. DE LOGI

DL&H-Rapport 7

Colofon

Project
Aalter – Oostmolenstraat
Archeologisch vooronderzoek

Opdrachtgever:
Immo Belinvest
Park ter Kouter 16
9070 Destelbergen

Uitvoerder:
De Logi & Hoorne bvba
Bekstraat 2
9850 Landegem
BTW BE 0845.028.465
RPR Gent
www.dl-h.be

DL&H-Rapport 7
ISSN 2294-0790
© 2013 – De Logi & Hoorne bvba

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

Voorwoord	5
Administratieve fiche	5
1. Inleiding	6
2. Aanleiding en doel van het onderzoek	6
3. Geografische en bodemkundige situering	6
4. Archeologische voorkennis	8
5. Luchtfotografisch onderzoek	9
6. Tijds kader	12
7. Methodologie	12
8. Resultaten: algemeen	14
9. Bodemkunde en natuurlijke sporen	14
10. Oudste sporen: Gallo-Romeinse occupatie	16
11. Recentere sporen	23
12. Conclusies en aanbevelingen	24
Bibliografie	25

Voorwoord

De Logi & Hoorne voerde eind maart 2013 te Aalter een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit in opdracht van Immo Belinvest. Dit rapport licht het project toe. Eerst wordt ingegaan op het algemene kader met aandacht voor de aanleiding en het doel van het onderzoek. Vervolgens worden de situering, de archeologische voorkennis, de resultaten van het luchtfotografisch onderzoek, het tijds kader en de methodologie aangepakt. De resultaten vormen de kern van dit rapport, gevolgd door de conclusie en een aanbeveling voor verder onderzoek.

De vlotte uitvoering van dit project was slechts mogelijk door de inzet van heel wat partners, waarvoor dank. In eerste plaats aan bouwheer Immo Belinvest en studiebureel Goegebeur - Van Den Bulcke. Verder ook dank aan Birger Stichelbaut (UGent); Onroerend Erfgoed, in het bijzonder Stani Vandecatsye; David Vanhee (Kale – Leie Archeologische Dienst); grondwerker Willems; en landmeter Jonas Van Hooreweghe (Meet Het).

Administratieve fiche

Site:	Aalter – Oostmolenstraat (AAL-OMS-2013)
Ligging:	Terrein ten zuiden van Oostmolenstraat, ten oosten van Houtem en ten noorden van de Oostmolenbeek te Aalter (Oost-Vlaanderen)
Lambert 72-coördinaten:	X: 85610, Y: 198947; X: 85697, Y: 199050; X: 85910, Y: 198928; X: 85840, Y: 198827; X: 85749, Y: 198841 (hoekpunten gebied)
Kadaster:	Aalter, afdeling 1, sectie B, percelen 498B, 489C, 491A, 490B, (partim) 489A, (partim) 485, (partim) 483B, 495, 492, 493A
Onderzoek:	vooronderzoek met ingreep in de bodem / proefsleuven
Opdrachtgever:	Immo Belinvest
Eigenaar terrein:	Immo Belinvest
Uitvoerder:	De Logi & Hoorne bvba
Vergunning:	2013/103
Vergunninghouder:	Johan Hoorne
Vergunning metaaldetectie:	2013/103(2)
Vergunninghouder metaaldetectie:	Johan Hoorne
Wetenschappelijke begeleiding:	David Vanhee (Kale – Leie Archeologische Dienst)
Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Aalter, Verkaveling Oostmolenstraat
Bewaarplaats archief:	De Logi & Hoorne bvba Bekstraat 2 9850 Landegem
Grootte projectgebied:	3,8ha
Grootte onderzoeksgebied:	3,8ha
Termijn:	terreinwerk 21 t.e.m. 27 maart 2013 verwerking maart en april 2013
Archeologen:	Johan Hoorne Adelheid De Logi
Verwachting:	grootste deel ongekend, luchtfotografische structuren in het noordelijke deel, hoog door omliggende vondsten
Resultaten:	(IJzertijd en/of) Romeinse occupatie, bestaande uit nederzettingssporen, grachten en een wegtracé; recente tot subrecente perceleringsgrachten
Aanbeveling:	gedeeltelijk verder onderzoek

1. Inleiding

Eind maart 2013 onderzocht De Logi & Hoorne een circa 3,8ha groot terrein langs de Oostmolenstraat te Aalter door middel van archeologische proefsleuven. Immo Belinvest plant hier op korte termijn de aanleg van een nieuwe verkaveling. Het projectgebied ligt in een archeologisch belangrijke zone, die mede gekend is door jarenlange luchtfotografische prospecties van de Universiteit Gent. De studie van een aantal beelden leverde enkele aandachtspunten op. Het terreinwerk bestond uit het graven van lange, parallelle proefsleuven met als doel de aanwezigheid en verspreiding van eventuele archeologische sporen na te gaan. Op het noordelijke deel van de percelen is een mogelijk Romeinse weg en een zone met nederzettingssporen aangetroffen. Een gedeeltelijk vervolgonderzoek blijkt dan ook noodzakelijk.

Dit rapport vormt een schriftelijke neerslag van het archeologisch vooronderzoek. In verschillende hoofdstukken worden alle aspecten verder toegelicht. Het project wordt eerst geografisch, bodemkundig en archeologisch toegelicht, waarna ook specifiek aandacht besteed wordt aan de resultaten van de studie van de luchtfotografische beelden. Hierna volgt de aanleiding en het doel van het onderzoek. De methodologie wordt kort toegelicht, waarna de kern van dit rapport volgt: de resultaten van de prospectie. Tot slot volgt een conclusie met aanbeveling voor vervolgonderzoek. Bij dit rapport hoort ook een digitale bijlage. Op de cd-rom kan het digitale grondplan, de sporen-, vondsten- en sleuvenlijst, de harrismatrices van de proefsleuven, een selectie van het foto-archief en een digitale versie van dit rapport geraadpleegd worden.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

De percelen in kwestie worden op korte termijn verder ontwikkeld tot een woonverkaveling door Immo Belinvest. Deze verkaveling wordt ontsloten door een nieuwe weg, waardoor niet alleen de huizenbouw, maar ook de aanleg van de weg en nutsleidingen een bedreigende factor vormen voor het archeologisch bodemarchief. Dit vooronderzoek heeft als doel nagaan of er archeologische sporen bewaard zijn op het terrein, wat hun verspreiding, aard, datering en bewaring is. Op basis van hun wetenschappelijke relevantie moet een inschatting worden gemaakt of de – al dan niet aanwezige – sporen eerst verder onderzocht moeten worden, en op welke manier, vooraleer de bodemversturende ingrepen worden uitgevoerd en deze relicten van menselijke occupatie verloren gaan.

3. Geografische en bodemkundige situering

Het projectgebied situeert zich te Aalter, een gemeente tegen de westelijke grens van Oost-Vlaanderen. Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van de dorpskern, vlakbij het gehucht Houtem. Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Oostmolenstraat, in het

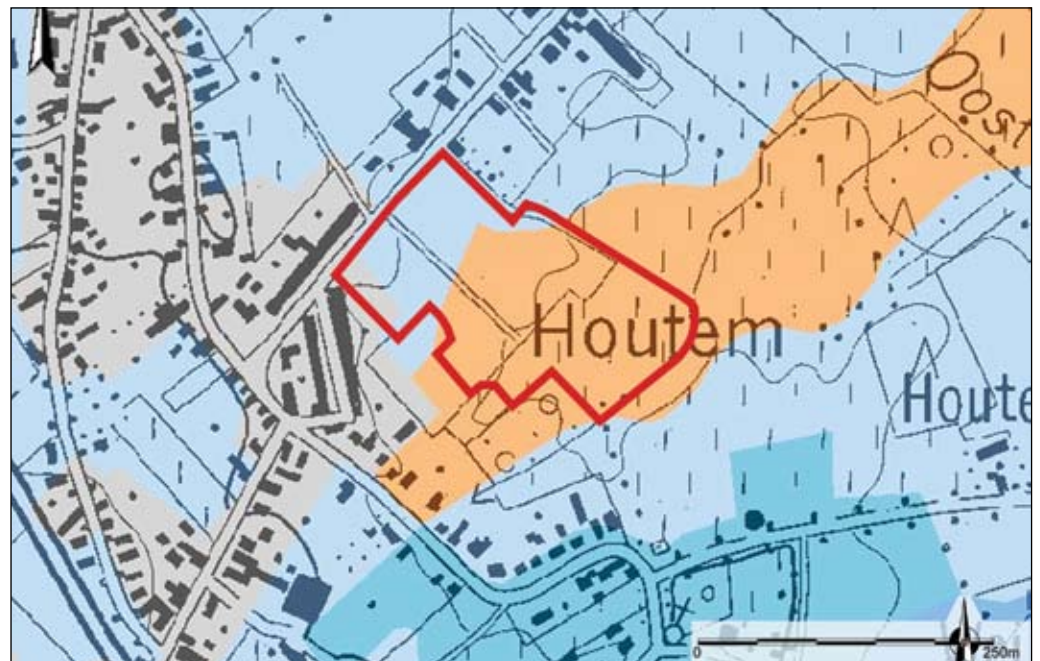

Figuur 1: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de topografische kaart (© www.gisoost.be)

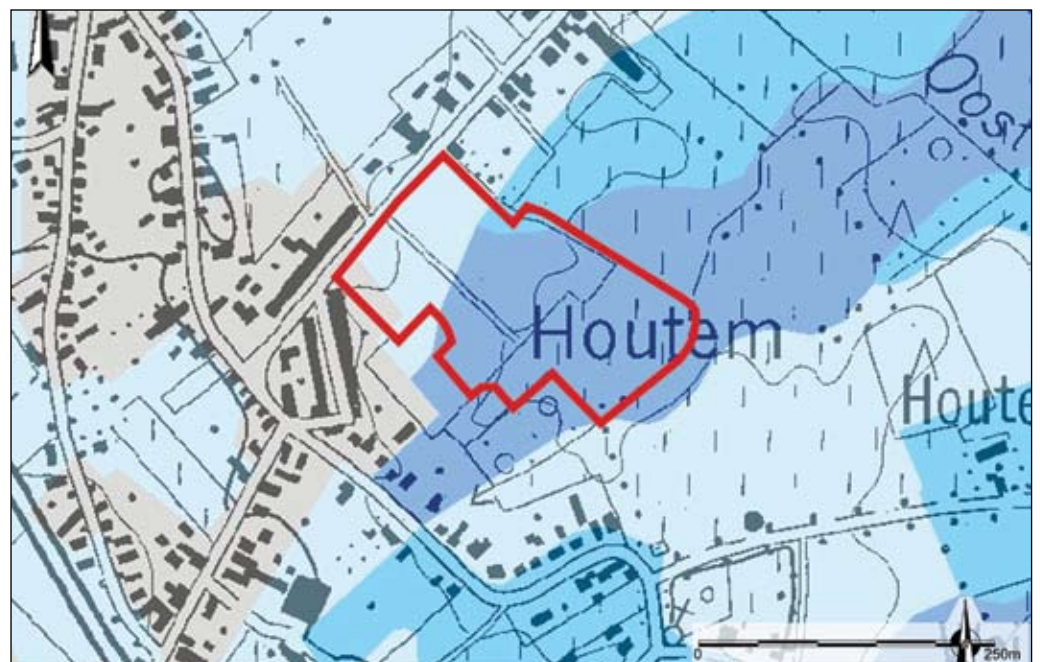
zuiden door de Oostmolenbeek. In een oudere versie van het ontwikkelingsplan was ook een stuk grond inbegrepen ten zuiden van de beek, en een stuk in het westen, aansluitend op de tuinen van de huizen langs Houtem, waar een sociale verkaveling komt. Uiteindelijk werd een projectgebied van ongeveer 3,8ha weerhouden voor het proefsleuvenonderzoek.

Het projectgebied staat kadastraal gekend als percelen 498B, 489C, 491A, 490B, (een deel van) 489A, (een deel van) 485, (een deel van) 483B, 495, 492 en 493A van afdeling 1, sectie B van de gemeente Aalter. Net voor het terreinwerk waren de terreinen in gebruik als grasland, de noordelijke helft van het terrein werd daarvoor ook nog gebruikt als akkerland.

Op de bodemkaart zijn er twee grote zones te herkennen. De noordwestelijke percelen staan gekarteerd als wZcc, ofwel matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont met klei-zand op geringe of matige diepte. De zuidoostelijke percelen, grenzend aan de beek, zijn als Pep, ofwel natte licht zandleembodem zonder profiel gekarteerd. Een heel klein stuk terrein tegen de noordoostelijke grens is als wSdc(h) gekend, ofwel een matig natte lemig zandbodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur-B horizont met klei-

Figuur 2: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de bodemkundige kaart met de textuurklassen (© www.agiv.be)

Figuur 3: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de bodemkundige kaart met de drainageklassen (© www.agiv.be)

Figuur 4: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van een orthogonale luchtopname (© www.gisoost.be)

zand op geringe of matige diepte. De topografie correspondeert goed met de bodemkunde. De noordwestelijke, drogere zone is ook hoger gelegen. Het hoogste punt is ongeveer op 13,80m TAW. Het terrein ligt lager in de nabijheid van de beek en is daar ook lemiger en natter. De hoogtes variëren er tussen 11,60 en 12m TAW.

4. Archeologische voorkennis

Dit archeologisch vooronderzoek grijpt plaats in Aalter, dat bekend staat als archeologische microregio met belangrijke vondsten voor verschillende periodes. Dit erfgoed is onder meer gekend door jarenlange luchtfotografische prospecties door de Universiteit Gent, die talrijke structuren hebben opgeleverd. Op het projectgebied zelf zijn twee mogelijk rechthoekige structuren gekarteerd. Door het belang van de luchtfoto's werd de studie van het projectgebied en een kleine buffer opgenomen binnen deze opdracht, de resultaten worden in een volgend hoofdstuk besproken.

Op de twee door luchtfotografie gekende structuren na, zijn geen andere archeologische gegevens gekend voor het projectgebied zelf. In de nabijheid zijn wel een aantal oude hoeves gesitueerd, waarvan voorlopers tot in de late middeleeuwen mogelijk zijn. Ongeveer 350m naar het noorden ligt 'Goed ter Venne', een site met walgracht (CAI-976087). De 'Jacquemijnstede' is ook een site met walgracht die in de 18de eeuw in het bezit was van de Jezuïeten, gelegen op zo'n 150m naar het zuidoosten (CAI-976095). Nog wat verder zuidoostwaarts ligt het 'Goed te Weibroek' (CAI-976089), en verder oostwaarts de 'Houtemgoed Hoeve' (CAI-976096). Op 600m ten oosten bevindt zich een grote circulaire structuur die als mogelijke versterking uit de middeleeuwen geïdentificeerd is (CAI-972989) (DE MEULEMEESTER 1984). Deze interpretatie is enkel gebaseerd op perceelsvormen in het kadaster, het blijft dan ook bij een hypothese waarvoor weinig bewijs geleverd is. Een tweede dergelijke structuur ligt op vergelijkbare afstand, iets ten westen van de bovenstaande hypothetische verdediging (CAI-972988) (DE MEULEMEESTER 1984).

Interessanter zijn een aantal opgravingen en proefsleuencampagnes in de directe omgeving. In de Drogenbroodstraat op 300m ten westen van het projectgebied heeft de KLAD in 2009 een vooronderzoek uitgevoerd waarbij een kuil met aardewerk uit de late bronstijd (tot vroege ijzertijd) gedocumenteerd werd (CAI-150623) (VANHEE 2010; VANHEE 2011). Uit dezelfde periode stamt het uitgebreidere urnengravelveld van Aalter – Oostergem, dat ongeveer 800m ten zuidoosten van het projectgebied gelegen is (CAI-971798). Er werden 26 graven onderzocht tijdens ontzavelingswerken (DE LAET *et al.* 1960). Op een vergelijkbare afstand, maar meer westelijk, heeft de KLAD in 2005 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij een kuil uit de late ijzertijd aan het licht kwam (CAI-978) (VANHEE & HOORNE 2006). Ongeveer 300m ten noorden van het projectgebied bevindt zich de site Aalter – Air Liquide (CAI-971793), een meerperiodenvindplaats met bewoningssporen uit de ijzertijd, vroege middeleeuwen en volle middeleeuwen, en mogelijk ook Romeinse periode (DE CLERCQ 2000; DE CLERCQ *et al.* 1999).

Ook een aantal oude vondsten, verdienen vermelding. Te Aalter – Houtem werd een bronzen randbijltje gevonden bij ontzavelingswerken. De vondst dateert in Montelius Ic/Ila (ofwel 1650 tot 1400 v.Chr.). Hier werden bovendien een aantal scherven uit de ijzertijd aangetroffen (DE LAET *et al.* 1967; VAN DOORSELAER & DESITTERE 1967). Ook te Aalter – Houtem werd in de jaren 1960 een houten Romeinse waterput onderzocht, en kwamen Romeinse vondsten uit een nabijgelegen kuil aan het licht (VAN DOORSELAER & THOEN 1967). In de jaren 1970 werd in dezelfde omgeving een groot fragment van een geknikte schaal uit de late ijzertijd aangetroffen (VAN DOORSELAER 1976). Een hernieuwd bestuderen van deze schaal, laat eerder een Germaanse identificatie toe, en zou een datering in de laat-Romeinse periode of begin van de vroege middeleeuwen doen vermoeden (persoonlijke communicatie W. DE CLERCQ).

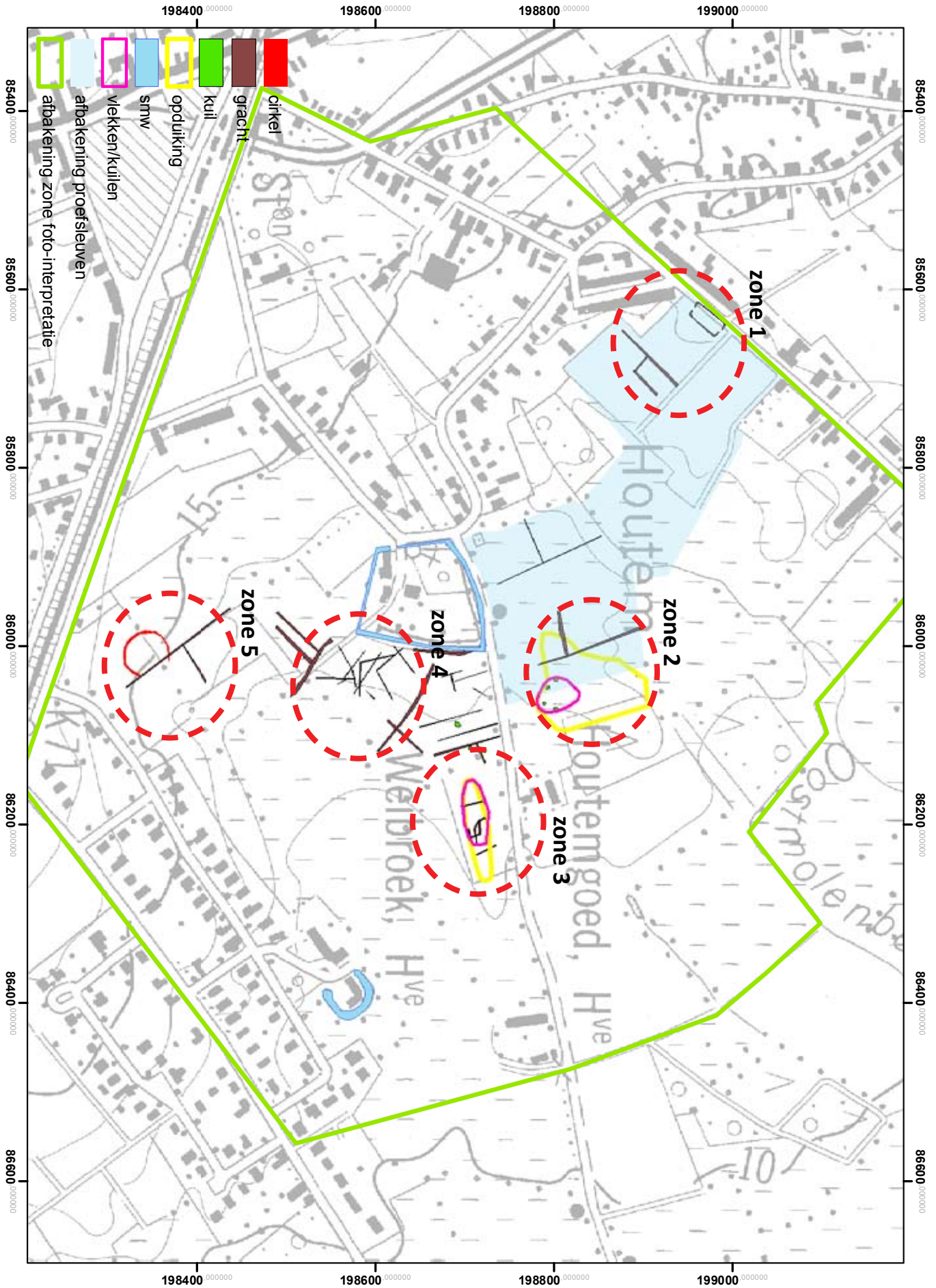
Op een iets ruimere schaal bekeken, situeren zich verschillende erg belangrijke archeologische sites binnen een straal van 2km. Zo ligt op 1400m naar het westen de site Aalter – Langevoorde, waar een uitgebreide Romeinse en volmiddeleeuwse nederzetting is gedocumenteerd, samen met een ijzertijdmonument (DE CLERCQ & MORTIER 2001). De grote, recent onderzochte site van Aalter – Woestijne situeert zich zo'n 1500m ten noorden van het projectgebied. Hier zijn sporen van bewoning en/of begraving vanaf de middenbronstijd tot de middeleeuwen gedocumenteerd (persoonlijke communicatie M. VAN DE VIJVER). Het Romeinse kamp te Aalter – Loveld bevindt zich 1600m naar het zuiden (MOENS *et al.* 2009). De Romeinse nederzetting, met onder andere uitzonderlijke steenbouw, en de nederzetting uit de vroege ijzertijd in de nabijheid van het kerkhof van Aalter bevinden zich iets dichterbij op ongeveer 1500m (persoonlijke communicatie D. VANHEE & W. DE CLERCQ).

De archeologische voorkennis voor het projectgebied zelf is niet erg uitgebreid, maar toch zijn twee mogelijke structuren herkend op luchtfoto's (zie infra). Belangrijker is de aanwezigheid van een aantal kleinere vondsten, maar ook uitgebreide en erg belangrijke sites binnen een straal van ongeveer 1,5km. Het ruimere gebied staat dan ook bekend als een interessante archeologische microregio. De verwachtingen voor het vooronderzoek te Aalter – Oostmolenstraat waren bijgevolg hooggespannen.

5. Luchtfotografisch onderzoek

Op de CAI zijn binnen het projectgebied twee structuren gekend door middel van luchtfotografische beelden. Oorspronkelijk was het projectgebied groter opgevat en ook op het weggevalle gedeelte waren archeologische sporen gekend via luchtfotografische prospecties door de Universiteit Gent (UGent). In de bijzondere voorwaarden voor deze archeologische prospectie met ingreep in de bodem was dan ook een luik luchtfotografisch onderzoek opgenomen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door dr. Birger Stichelbaut (UGent) in maart 2013. Het is belangrijk om de vermoede structuren binnen een ruimer kader van luchtfotografische prospecties te zien, daarom worden steeds schuine luchtfoto's van een iets grotere zone bestudeerd.

Het herkennen van archeologische sporen op luchtfotografische beelden is gestoeld op het gegeven dat elke ingreep in de bodem een litteken nalaat in de ondergrond. Deze anomalie in de grond wordt onder specifieke omstandigheden zichtbaar vanuit de lucht. Bijvoorbeeld in periodes van droogte houden gedempte grachten meer vocht vast dan de omliggende gronden. Op de plaats van de gedempte gracht zullen de gewassen langer groen blijven of zelfs beter groeien. Dergelijke sporen zijn dus zeker niet altijd zichtbaar, maar enkel op bepaalde momenten.

Figuur 5: Aanduiding van de op luchtfoto herkende structuren, geclusterd in verschillende zones (© B. Stichelbaut, UGent)

Figuur 6: De twee structuren herkend op luchtfoto binnen het projectgebied
(© B. Stichelbaut, UGent)

Evenmin betekent de afwezigheid van sporen op luchtfoto's dat er geen archeologische sporen op een terrein aanwezig zijn, ze zijn gewoon niet waargenomen. Het herkennen van structuren en sporen op luchtfoto's vereist ook specifieke ervaring. Dergelijke sporen zijn niet dateerbaar op basis van de foto's, terreinonderzoek is hiervoor noodzakelijk. Het kan gaan over eeuwenoude structuren tot een recent gedempte percelingsgracht.

De studie van dr. Stichelbaut spitte zich toe op een zone met verschillende luchtfoto's op en vlakbij het projectgebied. Er komen vijf clusters van sporen voor waarvan één in het projectgebied zelf (zone 1), één deels in het stuk van het oorspronkelijk ruimer projectgebied dat later is weggevallen (zone 2), twee clusters daar vlak bij (zone 3 en 4) en één die iets zuidelijker gelegen is (zone 5). Het betreft een grote variatie aan structuren en sporen.

Op luchtfoto's van de meest veraf gelegen zone 5 is naast twee gedempte grachten (waarschijnlijk postmiddeleeuws tot recent) ook een circulaire gracht zichtbaar. Dergelijke structuren zijn vaak de omschrijvende gracht van een grafheuvel uit de bronstijd. Ten noorden daarvan ligt zone 4 met een grote concentratie elkaar oversnijdende grachten. Gezien ze niet dezelfde oriëntatie volgen als de bestaande percelering kan het gaan om oude grachten. De oversnijdingen verraden mogelijk een meerfasig nederzettingscomplex. Op zone 3 is een grote opduiking zichtbaar, een hogere en drogere plek in het landschap. Binnen deze drogere zone zijn verschillende vlekken op te merken, wellicht meerdere kuilen en/of grote paalsporen die wijzen op de aanwezigheid van een (ongedateerde) nederzetting. Deels in het weggevallen deel van het projectgebied bevindt zich op zone 2 een tweede grote opduiking. Ook bij deze drogere gronden komen verschillende vlekken voor op foto. Deze sporencluster wijst wellicht opnieuw op de aanwezigheid van een (ongedateerde) nederzetting.

Zone 1 ligt in het projectgebied. Hier werden gedempte grachten ontdekt, die in een rechthoekige vorm voorkomen. Het gaat om een zuidelijk gelegen rechthoek die aansluit op een gracht en zo een rechthoekige *enclosure* of afsluiting vormt. Dit zijn typische structuren waar boerderijerven in voorkomen. Vlak tegen de Oostmolenstraat komt een tweede structuur voor: een afgerond, langwerpige rechthoekige omgrachting met in de korte zijde telkens een onderbreking. De aard van deze structuur is niet duidelijk. Het kan gaan om een oude *enclosure*, als afsluiting van een klein erf of een monumentale structuur, maar het kan evenwel om een zeer recente (zelfs bovengrondse) structuur gaan. Deze twee rechthoekige structuren moeten tijdens het veldonderzoek specifieke aandacht krijgen. In de eerste

plaats moeten de sleuven zo aangelegd worden dat ze haaks op hun lengte-as staan, moet nagegaan worden of het om archeologische sporen kan gaan en moet gekeken worden of er een datering mogelijk is.

Het luchtfotografisch onderzoek toont op zijn minst aan dat de directe omgeving van het projectgebied een matig hoog tot hoog archeologisch potentieel heeft, met de vermoede aanwezigheid van oude nederzettingen en grachtencomplexen. De rechthoekige structuren van zone 1 die binnen het projectgebied vallen, moeten op basis van het onderzoek met de proefsleuven dwars aangesneden worden.

6. Tijds kader

Het terreinwerk duurde in totaal vijf werkdagen tussen 21 en 27 maart 2013. Op de eerste drie dagen werden bijna alle proefsleuven aangelegd door het archeologische team bestaande uit Adelheid De Logi en Johan Hoorne. De vierde dag bestond vooral uit het aanleggen van dwarssleuven en kijkvensters, terwijl op de laatste dag nog een aantal zaken zonder de rupskraan werden onderzocht. De verwerking gebeurde aansluitend in maart en april.

7. Methodologie

Het doel van een archeologisch vooronderzoek is bepalen of er archeologische sporen aanwezig zijn en wat de verspreiding, aard en datering er van is. Op basis van de wetenschappelijke relevantie moet bepaald worden of deze sporen een verder onderzoek noodzakelijk maken. Om tot een goede analyse te komen, worden op regelmatige afstand van elkaar lange, parallelle proefsleuven van 2m breed gegraven. Zo wordt al inzicht gekregen in de ondergrond en de aanwezige archeologische relicten en kan een prognose gemaakt worden voor de rest van het terrein.

Het projectgebied van circa 3,8ha werd onderzocht met 32 proefsleuven, die overwegend NW-ZO georiënteerd zijn, op de noordelijke hoek van het terrein na, waar de sleuven een NO-ZW oriëntatie volgen. De ligging van de sleuven is bepaald op basis van de bestaande percelering in combinatie met de aanwezige topografie en de resultaten van het voorafgaand luchtfotografische onderzoek. In totaal is 2460m sleuf getrokken, wat goed is voor een oppervlakte van 4920,8m² opengelegd terrein, ofwel 13,22%. Bijkomend werden nog zeven kijkvensters en twee dwarssleuven aangelegd, vooral in het noordelijk tot noordoostelijk deel van het terrein. Zo is bijkomend nog 656,9m² terrein onderzocht, goed voor 1,76%. Samen met de proefsleuven komt dit neer op een totaal van 14,98% van de oppervlakte van het projectgebied.

De aanleg van een proefsleuf gebeurt door een rupskraan (van ruim 20ton) met platte graafbak van 2m breed, onder begeleiding van het archeologisch team. De bovenste laag grond wordt afgegraven tot het archeologisch relevante niveau, meer bepaald de moederbodem waarin archeologische sporen zich aftekenen als grondverkleuringen. In bijna elke proefsleuf werd de

Figuur 7: Deel van kijkvenster 1 en de achterliggende proefsleuven vanuit het noorden

Figuur 8: Het graven van een sleuf en zicht op het reliëf vanuit het zuiden

Figuur 9: Proefsleuven en kijkensters aangeduid op een uittreksel van het kadaster

Figuur 10: Sleuf nabij de beek

Figuur 11: Het documenteren van een profielput

bodemopbouw onderzocht, door middel van profielputten. Dit zijn plaatselijke verdiepingen van de sleuf, waar een verticaal bodemprofiel met ongeveer 0,6m moederbodem geregistreerd kan worden. De bodemprofielen worden met de schop opgeschoond, gefotografeerd en beschreven. De aangetroffen grondverkleuringen werden met de schop geschaafd, aangekrast, gefotografeerd en opgetekend. In elke proefsleuf werd een plaatselijk meetsysteem met twee betonijzers uitgezet. De sporen werden ingetekend op een tabletpc, en benoemd met een nummer bestaande uit vier cijfers. De eerste twee verwijzen naar de proefsleuf waarin ze zijn aangetroffen, de laatste twee zijn een volgnummer. De sporen, sleufranden, betonijzers en hoogtes werden opgemeten door de landmeter. Enkele sporen werden gecoupeerd, op andere werd een boring gezet. Vondsten werden gerecupereerd in vondstzakken gelabeld met de projectcode en het spoornummer. Tenslotte werd ook met een metaaldetector over het terrein gegaan.

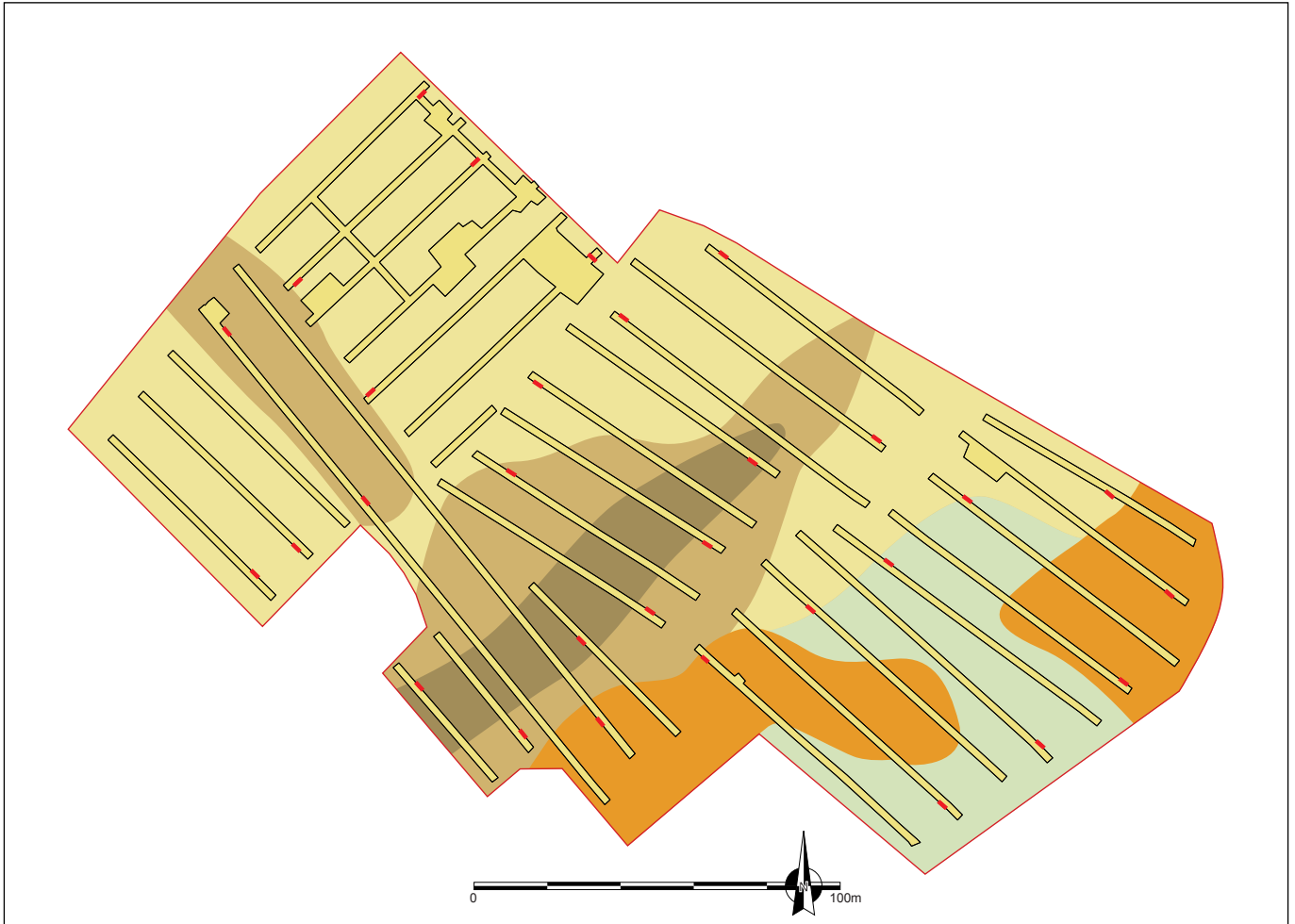
De verwerking besloeg verschillende aspecten. De digitale veldtekeningen werden samen met de gegevens van de landmeter verder gedigitaliseerd tot één grondplan. De veldfoto's werden per categorie opgesplitst en hernummerd. De vondsten werden gewassen, gedroogd, gefotografeerd en gedetermineerd. De sporen en vondsten werden beschreven in lijsten. Bovendien is per sleuf ook een harrismatrix gemaakt. Al deze gegevens werden samengebracht bij de rapportage. Het volledige archief wordt bewaard bij De Logi & Hoorne bvba. Op de digitale bijlage bij dit rapport is er een selectie van het digitaal archief opgenomen.

8. Resultaten: algemeen

Het archeologisch onderzoek te Aalter – Oostmolenstraat leverde enkel grondsporen op. Deze verkleuringen in de moederbodem, wijzen op een verstoring van de ondergrond door mens, dier of plant. Deze verstoring zorgt voor een andere textuur en kleur van de bodem. Te Aalter zijn gedempte grachten, een wegdek, kuilen en paalsporen aangetroffen. Eerst worden de bodemkundige vaststellingen op het terrein besproken, dan volgen de natuurlijke sporen en tenslotte de antropogene sporen.

9. Bodemkunde en natuurlijke sporen

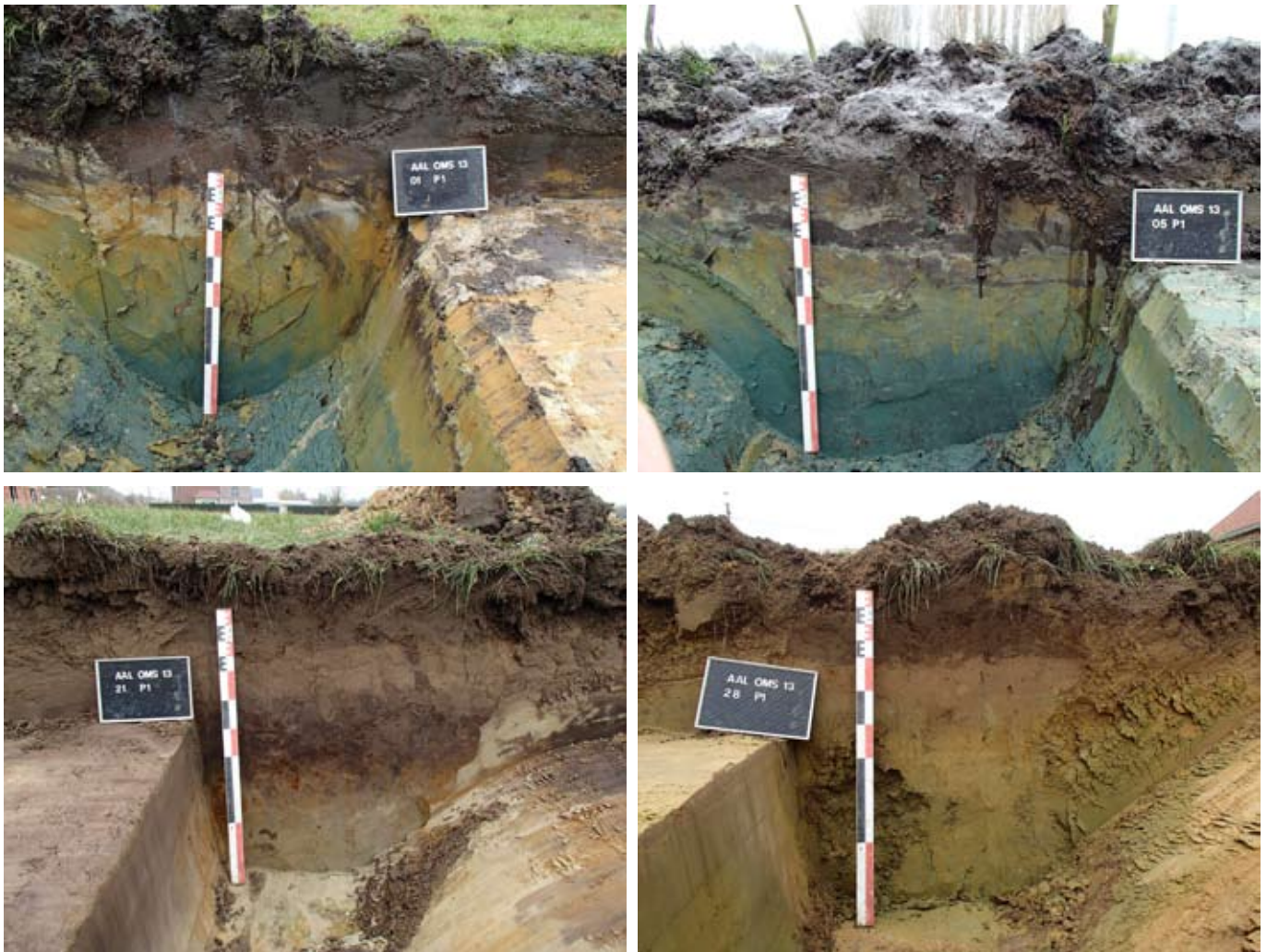
Volgens de bodemkaart valt het projectgebied uiteen in twee grote zones, namelijk de hoger gelegen noordwestelijke gronden die als wZcc, ofwel matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont met klei-zand op geringe of matige diepte staat gekarteerd; en de lager gelegen zuidoostelijke percelen tegen de beek die als Pep, ofwel natte licht zandleembodem zonder profiel gekend zijn. Aansluitend bij de noordelijke gronden zit aan de oostelijke grens van het gebied nog een zone met een wSdc(h) bodem, ofwel een matig natte lemige zandbodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur-B horizont met klei-zand op geringe of matige diepte. De observaties in de proefsleuven en de aangelegde bodemprofielen bevestigen dit beeld grotendeels. De zuidoostelijke terreinen

Figuur 12: De bodemkundige situatie zoals vastgesteld in de sleuven en profielputten aangeduid op het projectgebied. IJzerhoudende, zware gronden met leem- of kleifractie (oranje); zware gronden met leem- of kleifractie (blauw); C-horizont op zandige grond (beige); licht bewaarde B-horizont, slecht bewaarde podzolbodem (lichtbruin); B-horizont, beter bewaarde podzolbodem (donkerbruin)

zijn te interpreteren als de beekvallei van de huidige Oostmolenbeek, waardoor de gronden natter en zwaarder zijn. De kleifractie in deze bodem, leek op het terrein soms hoger dan ze op de bodemkaart staat gekarteerd. Op geringe diepte is ook een groenblauwe verkleuring waarneembaar door reductieprocessen in de bodem. De noordelijke terreinen zijn inderdaad meer zandig van bodem. De overgang tussen beide bodemtypes is niet zo scherp als gekarteerd, met zones die al dan niet een grote kleiige of lemige fractie in het zand vertonen. Opmerkelijk is de aanwezigheid van (tertiaire) klei die zoals aangegeven op de bodemkaart dagzoomt in de noordelijke sector. Uit de bodemprofielen en de archeologische vlakken blijkt dat deze klei soms erg ondiep aanwezig is. Vooral in de noordelijke hoek is de kleibodem soms direct onder de ploeglaag aanwezig. Er is evenwel een grote variatie in dieptes van de klei. De zandbodem op de helling tussen hoger- en lagergelegen terrein vertoont vaak nog B-horizonten of restanten ervan. Deze deels bewaarde podzolgrond toont wellicht aan dat de hoger gelegen gronden langs de Oostmolenstraat, waar direct de C-horizont zichtbaar is, meer geërodeerd zijn dan de beter bewaarde helling van de valleibeek, een logische vaststelling.

Verspreid over het terrein zijn ook natuurlijke sporen aangetroffen. In het zuidelijke gedeelte van het projectgebied gaat het om sporen met beperkte invloed, zoals mollengallerijen. Ook op de hogergelegen percelen langs de Oostmolenstraat werden, op de obligate molgangen na, slechts weinig natuurlijke sporen aangetroffen. Op de helling, waar de bodem beter bewaard bleek, komen wel grotere natuurlijke sporen zoals windvallen voor, maar in een behoorlijk lage spreiding. De natuurlijke sporen lijken weinig invloed te hebben gehad op de leesbaarheid of bewaringstoestand van de archeologische sporen.

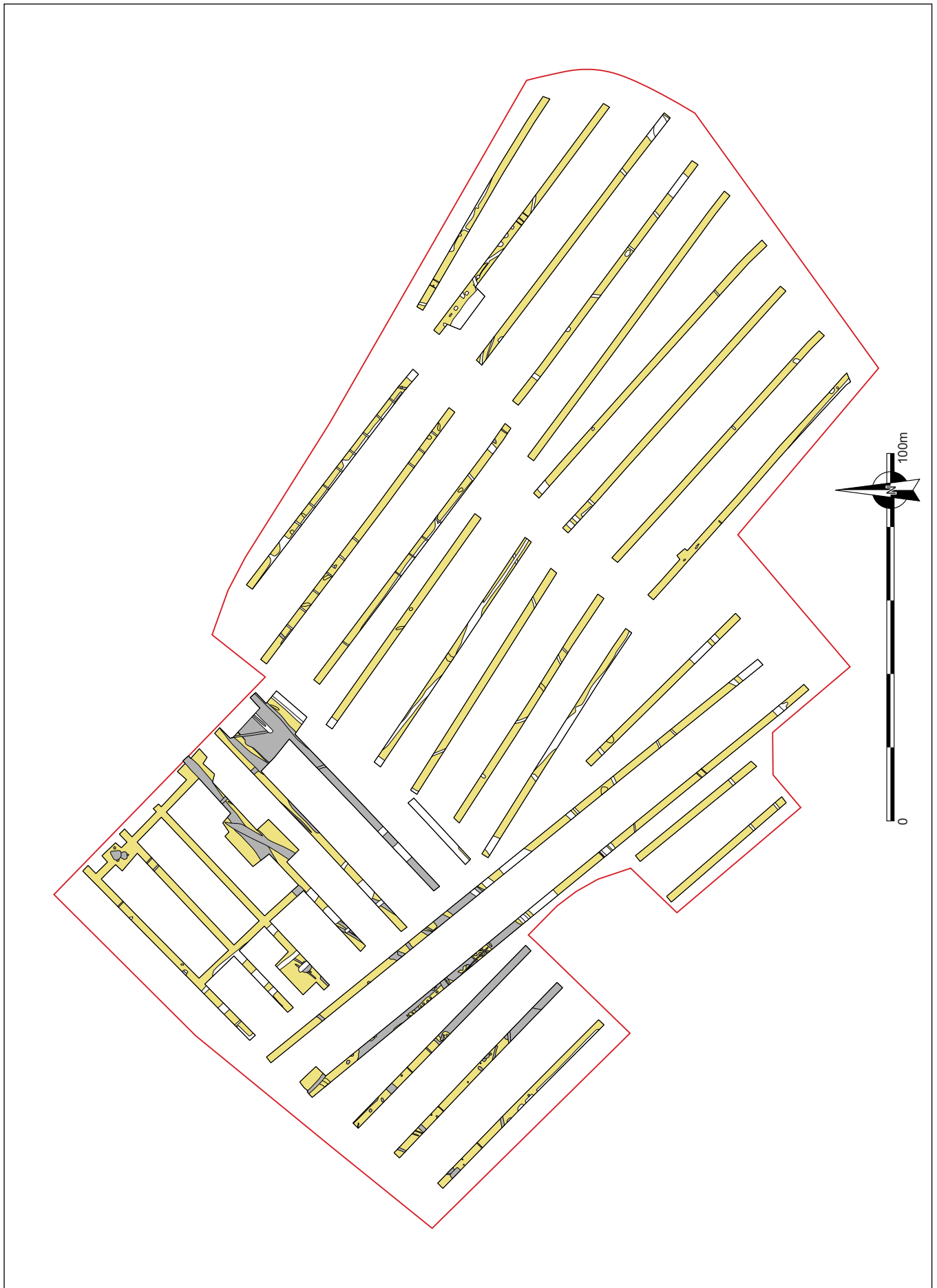

Figuur 13, 14, 15 en 16: Variatie in bodemprofielen. Bovenaan bodemprofielen op de lagergelegen gronden; onderaan links een B-horizont van een deels bewaarde podzolbodem; onderaan rechts dagzomende klei op hogergelegen grond

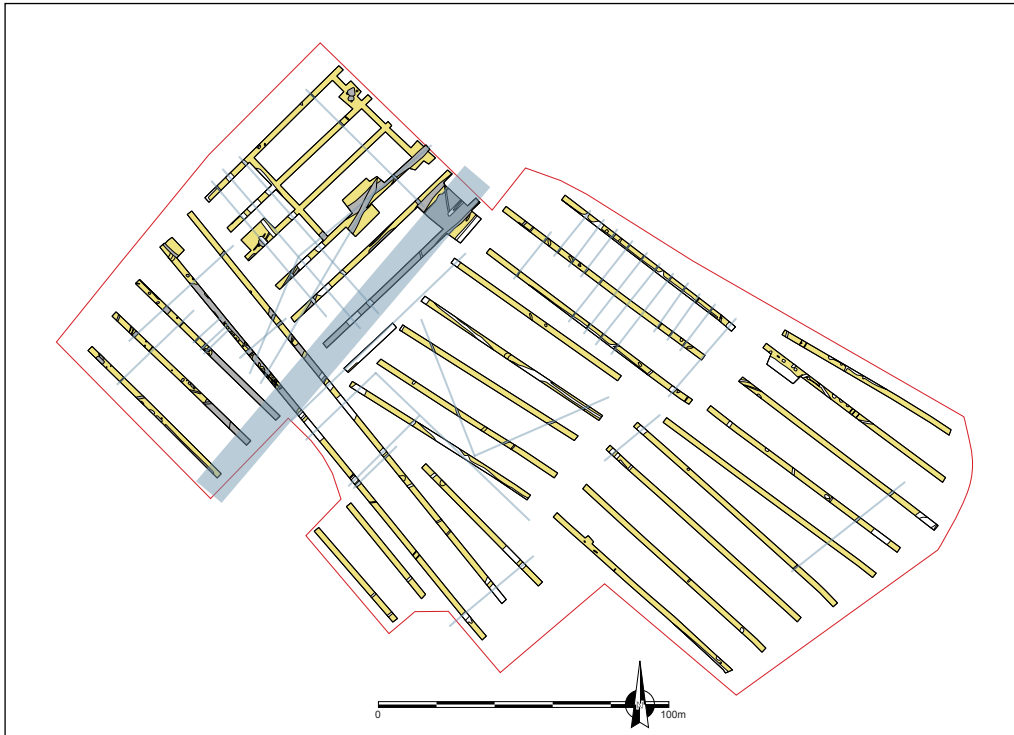
10. Oudste sporen: Gallo-Romeinse occupatie

Antropogene sporen komen voor over het gehele projectgebied, maar in verschillende densiteit. De terreinen die dichtst tegen de beek liggen, vertonen de minste sporen van menselijke oorsprong. Globaal gezien zijn er op de zuidoostelijke helft van het terrein niet veel antropogene sporen aanwezig. In de noordwestelijke helft werden meer sporen gedocumenteerd, die ook verspreid voorkomen in zones met een hogere densiteit en zones met een matig hoge tot matige densiteit. Op basis van vulling, aflijning, textuur en vondsten wordt gepoogd ze in verschillende periodes onder te verdelen, beginnend met de oudste sporen.

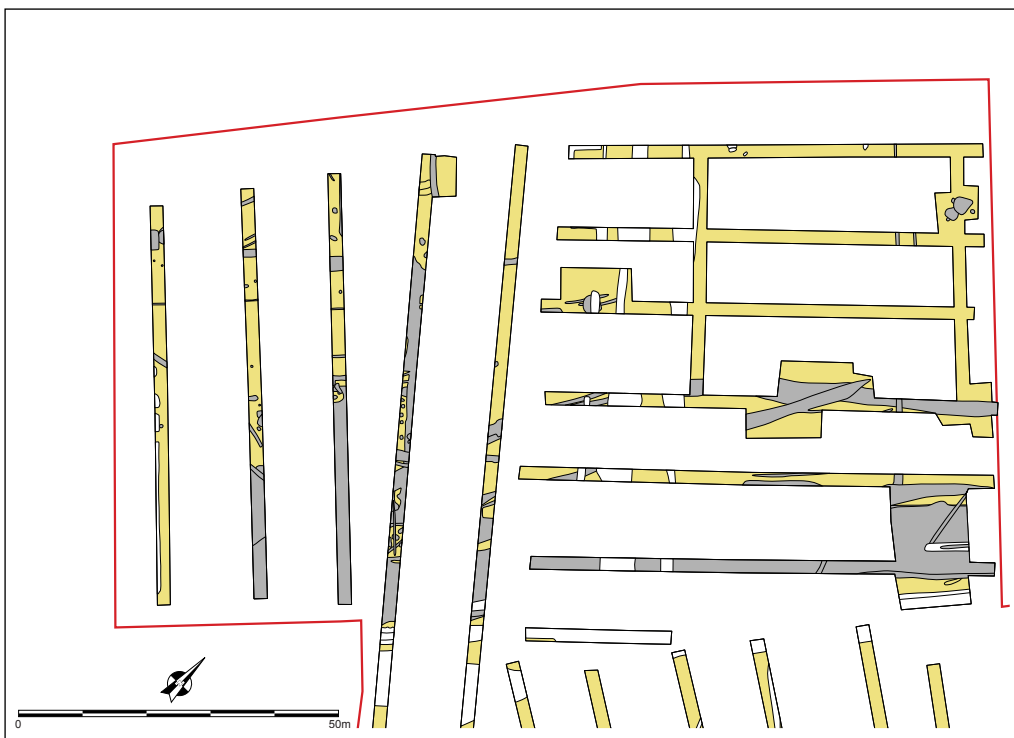
De oudste sporen aanwezig op het projectgebied bevinden zich in het noordwestelijke gedeelte, met andere woorden op de hoger gelegen en dus drogere gronden. De ruimte met sporen wordt in het zuiden begrensd door een lineair spoor dat over verschillende sleuven heen gevolgd kon worden. Het is een 11,7m breed spoor met een NO-ZW verloop, en dat in de lengte werd gesneden in proefsleuf 31, en haaks in sleuven 25, 21, 20 en 19. Waarschijnlijk was het spoor ook aanwezig in sleuf 18, maar kon het daar niet worden herkend door de aanwezigheid van een lokale blauwe verkleuring van de bodem. Om het spoor in zijn totaliteit te kunnen bestuderen, werd een kijkvenster tussen sleuven 30 en 31 aangelegd. In totaal is spoor 3101/4001/4104 te volgen over zeker 117m, mogelijk zelfs 131,5m. Een dwarsdoorsnede verraadt duidelijk de aard van deze lineaire structuur. Het bestaat immers uit telkens twee grachten langs de buitenzijde en een ondieper pakket ertussen. Gracht 4104a is 1,7m breed, gracht 4101b 1,44m, gracht 4104a 1,35m, gracht 4104b 1,5m met respectieve dieptes van 0,7, 0,7, 0,65 en 0,5m. De afstand tussen de middelste grachten bedraagt 7,6m, de diepte van het pakket dat daar voorkomt meet

Figuur 17: Grondplan met alle sporen gediversifieerd per periode: vermoedelijk Romeinse sporen in grijs; recente sporen in wit

Figuur 18: Grondplan met alle sporen en vermoede trajecten van lineaire sporen

Figuur 19: Detailgrondplan van de noordelijke sector met de diverse Romeinse sporen

0,3m. Dit is het typische profiel van een weg. Op basis van de vondsten uit de opvulling gaat het wellicht om een Romeinse weg. Romeinse wegen komen in zandig Vlaanderen niet voor als geplaveide lineaire structuren, maar als zandwegen. Het wegdek uit zand wordt aan weerszijden geflankeerd door twee elkaar oversnijdende grachten. De aanwezigheid van deze oversnijding, wijst wellicht op een meerfasig gebruik van het wegtraject. Gezien het formaat van de weg, lijkt deze het lokale belang te overstijgen.

Ten noorden van deze weg situeren zich meerdere grachten of andere lineaire sporen met een min of meer parallel verloop, die vooral in de noordoostelijke sector goed herkenbaar waren. Vlak tegen weg 3101/4001/4104, op minder dan 1m afstand, loopt gracht 3007/4101. Of dit spoor behoort tot een afzonderlijk grachtsysteem of een bijkomende fase in het gebruik van de weg voorstelt valt niet uit te maken. In de volgende sleuf loopt lineair spoor 2901 op 14m

Figuur 20: Zicht op kijkvenster 1 met het brede lineaire spoor dat als wegtraject te interpreteren is

Figuur 21: Dwarsdoorsnede op het meerfasige wegtraject

Figuur 22: Gracht 3007/4101 in het kijkvenster en in de proefsleuf

Figuur 23: Dwarsdoorsnede op gracht 3007/4001

Figuur 24: Schuine oversnijding tussen twee grachttracés

	23
22	24

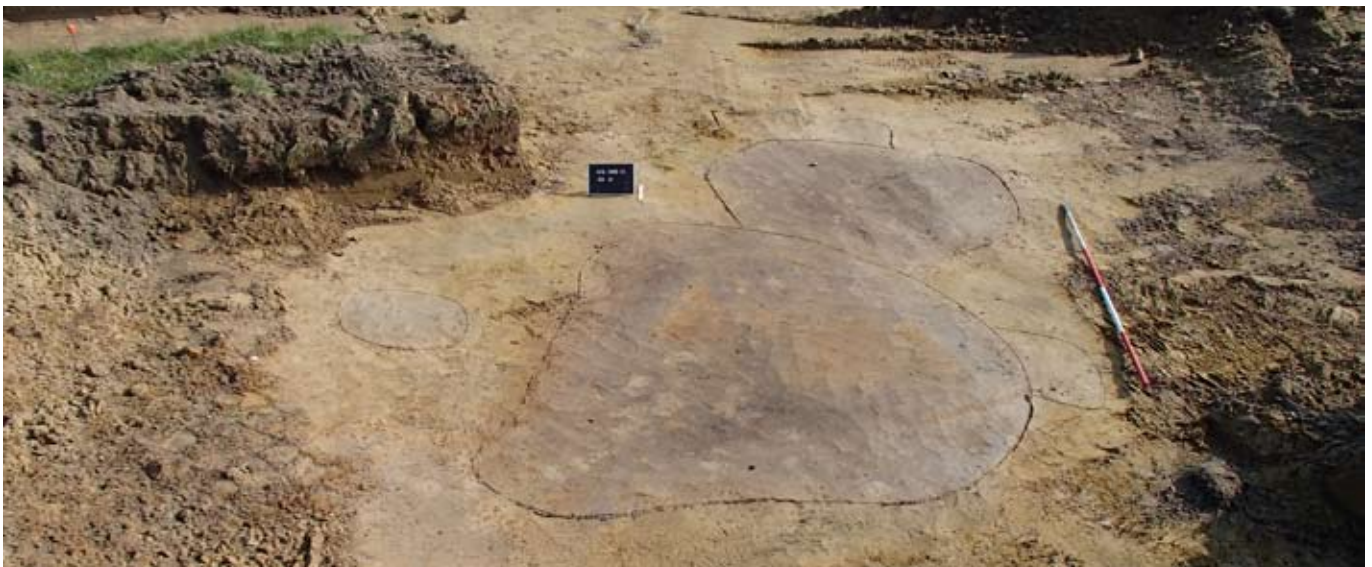
afstand ervan, deze wordt schuin oversneden door spoor 2904/2903, en loopt wellicht met een lichte knik voort in 3401, waarschijnlijk 2907/2908, 2506/2504 en eventueel zelfs in 2118. Dit meer zuidelijke verloop lijkt parallel te lopen aan het verlengde van 2904/2903, die doorloopt in 3001 en 2506. Of dit grachten zijn die eveneens wijzen op het meervoudig verleggen of aanpassen van het wegtracé of grachten die behoren tot een systeem dat ten noorden van de weg zit, is niet uit te maken.

Meer zuidelijk bevinden zich in sleuven 19, 20 en 21 grote antropogene sporen die aansluiten op de weg en waarmee het onderscheid niet altijd even duidelijk is. Bij sleuven 19 en 20 loopt het antropogene spoor respectievelijk 20,5 en 32m door tot aan het einde van de sleuf, de exacte dimensies zijn dus niet duidelijk. In de noordwestelijke sector van sleuf 21 begint het met een grote antropogene verkleuring, meer zuidelijk gevolgd door een in de lengte gesneden gracht die dan weer overgaat in verschillende dwarse grachten tot aan het wegtraject. De aard en omvang van deze sporen is moeilijk te vatten. Mogelijk betreft het grachten die al dan niet haaks of in de lengte zijn gesneden. Het kan ook om drenkpoelen gaan, of grote kuilen. Het kan zelfs om een combinatie van bovenstaande opties gaan.

In de noordoostelijke sector komen verspreid nog een beperkt aantal andere sporen voor. Twee greppeltrajecten (2601/2702, eventueel verder lopend tot 2902; en 2701) lijken oud te zijn. Ten noordoosten daarvan bevinden zich een aantal paalsporen (3304, 3303 en 3305) in de directe nabijheid van twee grote, ronde kuilen. Kuil 3301 meet ongeveer 2m in diameter en oversnijdt kuil 3302 met een diameter van ruwweg 3m. Twee boringen in het centrale gedeelte van de kuilen tonen vermoedelijke dieptes van ongeveer 0,5m aan. De aard van deze structuren is niet geheel duidelijk. Mogelijk vormen ze onderdeel van één structuur, eventueel een hutkom. Ten zuidwesten bevindt zich over een lengte van 50 tot 60m een zone met een schijnbare afwezigheid van sporen tot ronde kuil 2802/4201.

Verspreid over de noordwestelijke sector werden verschillende grachten, palen en kuilen aangetroffen. Deze sporen vallen uiteen in een groep lichtgrijze tot beige sporen en een groep donkergrijze tot donkerbruine sporen. Verschillende oversnijdingen van sporen onderling tonen aan dat er vermoedelijk meerdere fases van occupatie te verwachten zijn. De densiteit in sleuf 21 is heel hoog. Er komt onder andere een rij van zes palen voor (2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113), en ook andere palen die meer verspreid liggen en verschillende grachten tot aan het wegtraject 2129. In sleuf 20 komen eveneens paalsporen voor (2003, 2004, 2006, 2011, 2014) tot aan het uitgestrekt spoor 2015. Ook sleuf 19 bevat behoorlijk wat sporen, waaronder een cluster van verschillende grote palen of kuilen (1909, 1912, 1913) met enkele kleinere palen (1910, 1914). In het noordwestelijke uiteinde van sleuf 18 zijn mogelijk twee grote kuilen, één rechthoekig (1802) en één eerder rond exemplaar (1801), aangesneden, met nog enkele palen en greppelfragmenten. Sleuf 25 ten noordoosten van sleuf 21 omvat slechts 1 paal (2501), maar ook verschillende grachten.

Figuur 25: Veldopname van sporen 3301, 3302, 3304 en 3305

Figuur 26: Mogelijk paalspoor 2102 in het vlak

Figuur 27: Gracht 2601 in kijkvenster 5

Figuur 28: Klein paalspoor 2006

Figuur 29: Twee oversnijdende sporen

Figuur 30: Zicht op sleuf 21 met hoge sporendensiteit

Figuur 31: Vondsten uit spoor 2119

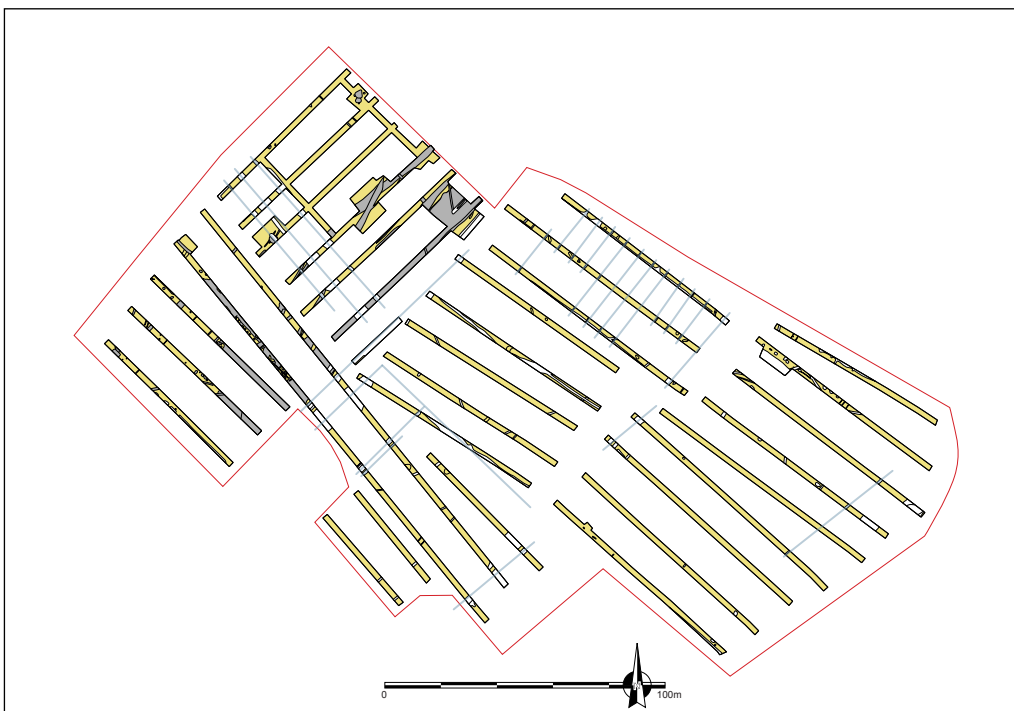

Figuur 30: Vondsten uit spoor 1802

De meest noordelijke structuur herkend op luchtfoto is mogelijk aangesneden in de sleuven, hoewel dit niet met zekerheid te bepalen is. Spoor 2101 kan de gracht van de oostelijke korte zijde zijn, hoewel de op foto zichtbare opening in de gracht ontbreekt. Grachten 2005 en 1904 liggen in de buurt van de zuidelijke lange gracht, mogelijk doorlopend in gracht 2104. De ligging van deze laatste is wel niet in lijn met de twee vorige grachten. Ook spoor 2501 dat verder ten noordoosten ligt, kan mogelijk tot het grachttraject behoren, waardoor het niet om de op luchtfoto herkende structuur zou gaan. Of deze structuur al dan niet samenvalt met deze grachten zal tijdens verder onderzoek moeten blijken.

In verschillende sporen werden vondsten aangetroffen. Het aardewerk is hoofdzakelijk handgevormd met een vershraling van chamotte en organisch materiaal. Dit aardewerk in prehistorische techniek valt slechts algemeen te dateren in de ijzertijd, Romeinse periode of vroege middeleeuwen. Interessanter zijn de importen of andere bakselgroepen. Spoor 2119 bevatte 1 scherf in terra sigillata. Mogelijk is 1 randscherf uit spoor 2118 ook als terra sigillata te determineren. Verder komen ook een scherf van een mortarium of een amfoor, een scherf in eifelwaar en 1 oor in kruikwaar uit spoor 2015; en 2 wanden kruikwaar uit spoor 1904 voor. Deze scherven wijzen op een Romeinse datering. Uit sporen 1802, 1916, 1918, 2009, 2011, 2015, 2104, 2129, 2131, 2511 en 2811 zijn fragmenten dakpan, meestal tegulae, gerecupereerd. Ook hier betreft het een Romeinse (tot hoogstens vroegmiddeleeuwse) datering.

De oudere sporen bestaan uit een groep lichtgrijze tot beige sporen en een groep donkergrijze tot donkerbruine sporen. Zowel het verschil in kleur en textuur van de sporen als de onderlinge oversnijdingen van de sporen duiden op een meerfasigheid in occupatie. De datering van de vondsten lijkt hoofdzakelijk Romeins, maar de aanwezigheid van een oudere ijzertijdfractie en/of een jongere fractie uit de vroege middeleeuwen kan niet uitgesloten worden. Een NO-ZW georiënteerd wegtracé vormt de zuidelijke begrenzing van de occupatie. Binnen het gebied met nederzettingssporen kunnen drie zones onderscheiden worden. Een zone met hoge sporendensiteit in de noordwestelijke sector, een schijnbaar legere zone in de noordoostelijke helft en een kleinere zone met plaatselijk hogere sporendensiteit tegen de noordoostelijke grens van het projectgebied.

Figuur 33: Grondplan met de vermoedelijk recente sporen in wit en het mogelijk verloop van recente grachttracés

11. Recentere sporen

Verspreid over het gehele terrein komen ook recentere sporen voor. Meestal betreft het postmiddeleeuwse tot recente gedempte grachten die nog te herkennen zijn als perceelsgrenzen op verschillende kaarten zoals op de Ferrariskaart (toestand eind 18de eeuw), de Atlas der buurtwegen (toestand 19de eeuw) of het huidige kadaster.

In de noordwestelijke zone gaat het om een tweevoudig grachttracé dat NW-ZO verloopt en ook alle oudere sporen oversnijdt. Dit traject kent een haakse tegenhanger die werd aangesneden in verschillende sleuven. De noordelijke gracht van de zuidelijkste op luchtfoto herkende rechthoekige structuur valt samen met deze perceelsbegrenzing. Deze grachten zijn duidelijk recent. Ook de zuidelijke gracht valt samen met een recente gracht. Het haakse stuk van de rechthoek valt niet binnen het projectgebied. Verder zuidoostelijk bevinden zich nog grachten die haaks of parallel lopen op dit recente systeem waarop ook het huidige kadaster nog gebaseerd is. Verspreid komen ook kleinere recente kuilen voor. Een duidelijk jong grachttraject vertoont wel een andere oriëntatie dan het bovenstaande systeem. Grachten 1502 en 1603 wijzen eerder op een N-Z georiënteerde gracht, mogelijk haaks loopt een gracht met grachtfragmenten 2136, 2517, 2401, 1602, 1503, en 1402. Deze sporen wijzen op een gebruik van dit landschap tijdens recentere periodes die op zijn minst ten dele teruggaan tot het einde van de 18de eeuw.

Figuur 34: Recente gracht 0403

Figuur 35: Een recente vondst uit spoor 2703

Figuur 36: Het projectgebied geprojecteerd op de Ferrariskaart (© www.kbr.be)

Figuur 37: Het projectgebied geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen (© www.gisooost.be)

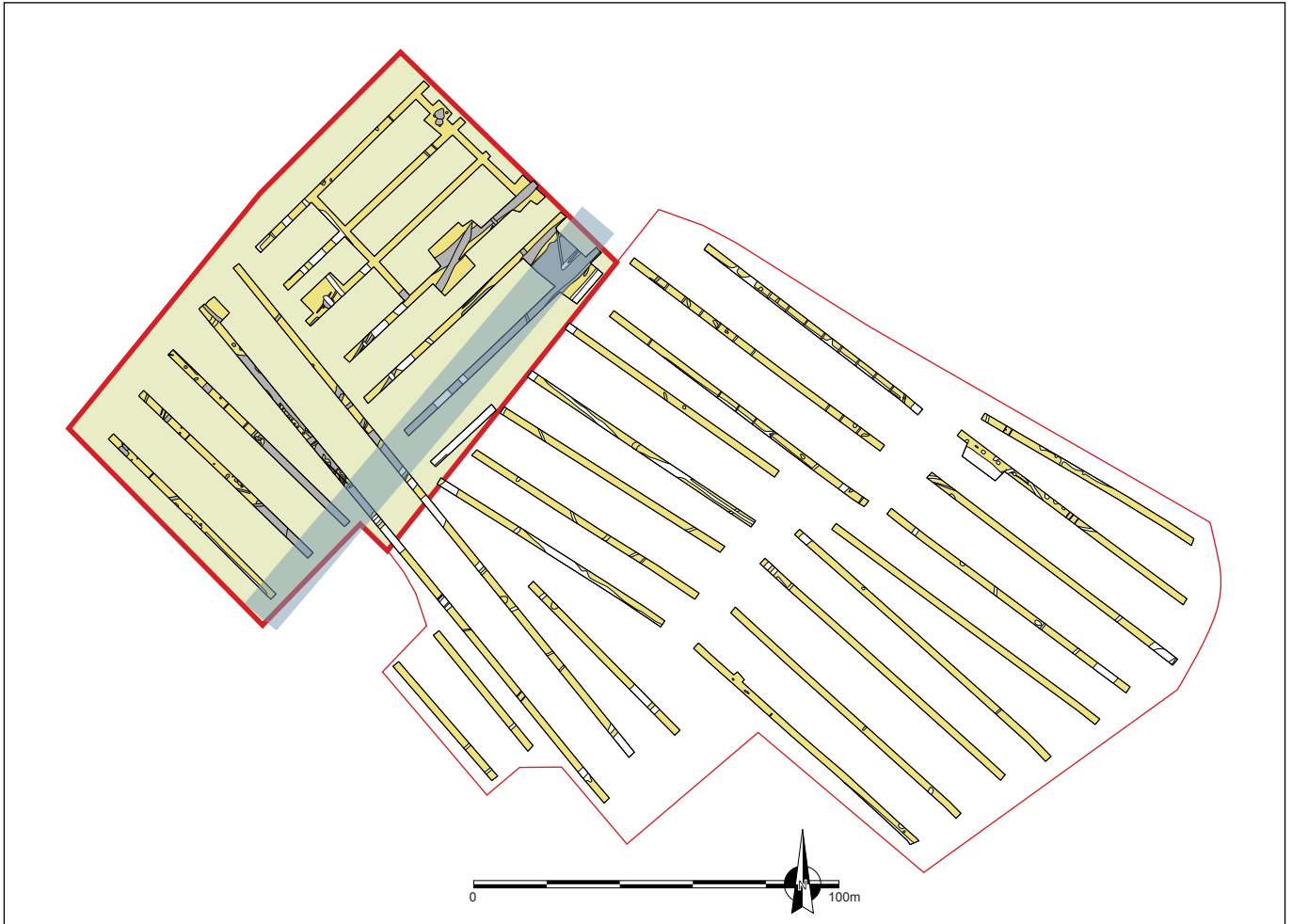

12. Conclusies en aanbevelingen

Eind maart 2013 onderzocht De Logi & Hoorne in opdracht van Immo Belinvest een terrein langs de Oostmolenstraat te Aalter met archeologische proefsleuven. Op het circa 3,8ha grote projectgebied legde het archeologisch team 32 sleuven aan, aangevuld met zes kijkvensters en twee dwarsleuven. De meest sprekende vondst is een Romeinse weg die parallel loopt aan de Oostmolenstraat. Op het circa 1ha grote stuk tussen de Romeinse en de huidige weg – de hogere en drogere grond – werden verschillende andere sporen aangetroffen, waaronder grachten, kuilen en paalsporen. Deze sporen zijn het resultaat van meervoudige occupaties (in de vorm van boerderijerven) ten noorden van een wegtraject gedurende de Romeinse periode, hoewel een voorloper uit de ijzertijd of een opvolger in de vroege middeleeuwen niet wordt uitgesloten. De densiteit van de sporen varieert. In de noordwestelijke sector ten noorden van de weg is er sprake van een hoge densiteit aan sporen, in het centrale gedeelte is er sprake van een quasi lege zone en tegen de noordoostelijke grens is er plaatselijk opnieuw een hoge concentratie. Het is evenwel belangrijk op te merken dat de schijnbare afwezigheid van sporen niet betekent dat er geen sporen tussen de sleuven aanwezig kunnen zijn, de tussenafstand van gemiddeld 13m laat zelfs volledige hoofdgebouwen toe. De bewaring van de sporen lijkt goed. Het wegdek van de Romeinse weg is op verschillende plaatsen nog 0,3m dik, wat in vergelijking met andere landelijke sites in de omgeving (bijvoorbeeld Aalter – Woestijne, persoonlijke communicatie M. Van de Vijver) behoorlijk veel is. Van recentere oorsprong zijn diverse perceleringsgrachten. Deze sporen komen verspreid over het projectgebied voor, maar zijn niet zo ingrijpend dat ze het beeld verstoren. De meest zuidelijke mogelijk rechthoekige structuur vastgesteld op luchtfoto is het resultaat van dergelijke recente grachten. De noordelijke structuur blijft twijfelachtig.

Op basis van de vergaarde gegevens tijdens het vooronderzoek is een vervolgonderzoek op een deel van het terrein aangewezen. De interessante sporen bevinden zich allemaal op het hogergelegen deel van het terrein. Het is dan ook aangewezen om een vlakdekkend onderzoek uit te voeren op deze zone van ongeveer 1,2ha met als zuidelijke begrenzing de Romeinse weg plus een buffer. Verwacht wordt nederzettingen aan te treffen. Dit betekent concreet de verwachte aanwezigheid van paalsporen die behoren tot grote hoofdgebouwen en kleinere bijgebouwen, kuilen met allerlei functies, waterputten en grachtensystemen. Met de dagzomende klei dient ook rekening te worden gehouden. Dit zal het couperen van sporen arbeidsintensiever maken. Een bijkomende opmerking voor het uitvoeren van het archeologisch vervolgonderzoek houdt verband met de manier van openleggen. Door de aanwezigheid van moeilijk leesbare grachten, de grote afmetingen van de weg en de aanwezigheid van een grote, antropogene structuur die aansluit op de weg, is het noodzakelijk het vlak zo groot mogelijk aan te leggen om geen ruimtelijke informatie te verliezen en een grondig beeld toe te laten. Ograven in dambordpatroon of in stroken is niet aangewezen.

Bij het vervolgonderzoek moet zeker aandacht besteed worden aan een aantal onderzoeksvragen. Het wegtraject blijkt op basis van het terreinwerk meergefasig. Tijdens het vervolgonderzoek moet deze fasering ontrafeld worden en specifieke aandacht worden besteed aan de oorsprong, gebruiksduur en het opgeven van de weg. Ook het exact verloop er van moet vastgesteld worden. Het vergelijken van de weg met andere exemplaren binnen een groter kader, moet leiden tot een evaluatie van het belang van de weg: is het een lokale veldweg of een belangrijker (supra)regionale zandweg? Verder moet ook het grachtensysteem ten noorden er van ontleed worden. Zijn er nog wegtracés in te herkennen? Of betreft het landschapsindelende elementen? Ook aan de chronologie van deze structuren moet specifieke aandacht besteed worden. De grote antropogene sporen die aansluiten op het wegtraject dienen geëvalueerd te worden. Hoe kan deze grote structuur of hoe kunnen deze grote structuren geïnterpreteerd worden? Wat betreft de nederzettingssporen moet de uitgestrektheid er van in kaart gebracht worden. Hierbinnen moet gezocht worden naar de aanwezigheid van boerderijerven, waarbij specifieke aandacht moet bestaan voor de onderlinge chronologie. Al tijdens het vooronderzoek waren aanwijzingen voor een meergefasige occupatie. Er dient ook nagegaan te worden of er ijzertijdvoorlopers of opvolgers uit de vroege middeleeuwen op het terrein aanwezig zijn. Op een kleinere schaal moeten de gebouwen getoetst worden aan de bestaande bouwtypologie, alsook eventuele waterputten. Tot slot moet ook de meest noordelijk op luchtfoto vastgestelde rechthoekige structuur geëvalueerd worden op het terrein. Is deze aanwezig en bewaard in de vorm van grondsporen of gaat het om een ander fenomeen?

Figuur 38: Grondplan met aanduiding van de sporen, het vermoedelijke verloop van het wegtracé en de advieszone voor verder onderzoek

Het archeologisch vooronderzoek te Aalter – Oostmolenstraat heeft een resem bijzonder interessante resultaten opgeleverd. De vondsten zijn van groot belang, met de vondst van een weg en mogelijk bijhorend nederzittingsareaal uit de Romeinse periode. Op 1,2ha zal een vervolgonderzoek noodzakelijk zijn. Dit bevestigt opnieuw het belang van Aalter als archeologische microregio. Het vervolgonderzoek zal duidelijkheid kunnen scheppen wat betreft de chronologie en de ruimtelijke structuur van de verwachte erven en eveneens qua verloop, belang en datering van het wegtracé.

Bibliografie

DE CLERCQ W., 2000. Aalter Air Liquide. Archeologische controle van de aanleg van een bluswaterbasin. *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1999*: 129.

DE CLERCQ W., BRAECKMAN K., SEMEY J. & WALGRAEVE R., 1999. Aalter - archeologische waarneming en noodonderzoek op het industrieterrein. *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1998*: 90-91.

DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2001. Aalter, Industrieterrein Langevoorde. Grootschalig onderzoek van een meerperiodenvindplaats. *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2001*: 146-154.

DE LAET S.J., NENQUIN J.A.E. & SPITAELS P., 1960. Het urnenveld van Aalter-Oostergem. *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1955/2, Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen*: 8-38.

DE LAET S.J., VAN DOORSELAER A. & DESITTERE M., 1967. Bronzen bijl gevonden te Aalter-Houtem. *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1965/2, Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen*: 8-9.

DE MEULEMEESTER J., 1984. Circulaire vormen in Oost-Vlaanderen. *Archaeologia Belgica* 259: 32-33.

MOENS J., DE CLERCQ W., LALOO P. & VANHEE D., 2009. Aalter Loveld 08. *Jaarverslag 2008 Kale – Leie Archeologische Dienst*: 48-55.

VAN CAMPENHOUT K., 2013. Archeologisch onderzoek Aalter Lostraat Veilige Have (Ruben Willaert / VEC). *Jaarverslag 2012. Kale – Leie Archeologische Dienst*: 90-94.

VAN CELST M., REYNS N. & BRUGGEMAN J., 2012. *Archeologisch vooronderzoek Aalter – Lostraat*. Rapporten All-Archeo bvba 075.

VAN DOORSELAER A., 1976. La Tène-schaal uit Aalter-Houtem. *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1976, Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen VII*: 15.

VAN DOORSELAER A. & DESITTERE M., 1967. Vaatwerk uit de ijzertijd gevonden te Aalter-Houtem en te Aalter-Oostergem. *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1965/2, Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen*: 33-34.

VAN DOORSELAER A. & THOEN H., 1967. Romeinse waterput en scherven van Romeins aardewerk gevonden te Aalter-Houtem. *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen 1965/2, Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen*: 35-41.

VANHEE D., 2010. Aalter Drogenbroodstraat. *Jaarverslag 2009. Kale-Leie Archeologische Dienst*: 31-32.

VANHEE D., 2011. *Archeologisch onderzoek Aalter - Drogenbroodstraat. 5 & 6 augustus 2009*. KLAD-Rapport 23. Kale-Leie Archeologische Dienst. Aalter.

VANHEE D. & HOORNE J., 2006. Een ijzertijdkuil te Aalter - Warande (prov. Oost-Vlaanderen). *Lunula Archaeologia protohistorica XIV*: 125-126.

